

## בינה שיפוטית

### מחשבות על מלאכת השפיטה ובינה מלאכותית

#### דפנה ברק-ארז\*

מלאכת השפיטה היא זירה מובהקת של קבלת החלטות שנדרשת לעיבוד של מידע רב בכפוף לאילוצים של כללים פורמליים, זמן ומשאבים. על רקע זה המאמר בוחן את המפגש בין הטכנולוגיה של בינה מלאכותית לבין עבודתם של בתי-המשפט מהיבטן של שאלות-היסוד הנוגעות במהותה של השפיטה.

המאמר מציג את היתרונות והחסרונות העיקריים שמאפיינים מערכות בינה מלאכותית, תוך הדגשת הרלוונטיות שלהם לעבודתם של בתי-המשפט, ומבחין לצורך כך בין שימוש ישיר בטכנולוגיה זו על-ידי השופטים עצמם לבין ההשלכות על עבודה השפיטה הנובעות משימוש בבינה מלאכותית על-ידי המתדיינים.

לצד התייחסות לשאלות שהשימוש בבינה מלאכותית החל לעורר בפסיקתם של בתי-המשפט בישראל, המאמר בוחן גם היבטים השוואתיים של הנושא ומתמקד בהשפעת השימוש בבינה מלאכותית על עקרונות-הליבה של השפיטה: עצמאות שיפוטית, שקיפות, כבוד האדם והגינות ההליך. בהקשר זה הוא עומד על ההבחנה בין שימוש לגיטימי בבינה מלאכותית ככלי-עזר לבין שימוש בעייתי בה כתחליף לקבלת החלטה אנושית.

מעבר למבט הכולל על מלאכת השפיטה, המאמר נדרש להבחנות אפשריות בין שימושים שיפוטיים בבינה מלאכותית בערכאות שונות, תוך התייחסות למאפייני הדיון בערכאות הדיוניות ובערכאות עליונות. בהקשר זה הוא מצביע על שיקולים הנוגעים בהבחנות אפשריות בין החלטות שמתקבלות על-ידי מותב של דן יחיד לבין החלטות של מותבים המורכבים מכמה שופטים, כמורגם בין החלטות יישומיות לבין החלטות שבהן עשויה להידרש סטייה מתקדימי העבר.

---

\* שופטת בית-המשפט העליון. הרשימה מבוססת על הרצאה שנישאה בכנס השנתי של העמותה למשפט ציבורי בדצמבר 2025. תודתי שלוחה לכל מי שבנדיבותם קראו טיוטות מוקדמות והעירו עליהן. תודות נוספות למערכת כתב-העת **משפט וממשל** על עבודת העריכה המצוינת.

**מבוא. א. הבחנות-יסוד:** 1. כלי-עזר או תחליף להחלטה אנושית? 2. מרחב המידע – סגור או פתוח? **ב. בינה מלאכותית בבתי-המשפט – אורות וצללים:** 1. שימושים שיפוטניים; 2. שופטים ומתדיינים. **ג. בינה מלאכותית בבתי-המשפט בישראל – התחלות.** ד. עקרונות-ליבה של השפיטה: **עצמאות שיפוטית, שקיפות, כבוד האדם והליך הוגן.** ה. מעבר למשפט המצוי: 1. מבט השוואתי; 2. התפתחות של שאלות חדשות. ו. ערכאות דיוניות וערכאות עליונות: 1. הטיית הסטטוס-קוו; 2. הכרעות נורמטיביות והחלטות יישומיות; 3. חילוקי-דעות ופלורליזם. **סיכום.**

## מבוא

הבינה המלאכותית היא טכנולוגיה המשמשת לצורך עיבוד מידע וקבלת החלטות בהקשרים רבים – מקצועיים ולא-מקצועיים – שבהם נדרשת הפעלתה של אינטליגנציה אנושית.<sup>1</sup> זמינותה הרבה של הטכנולוגיה, לצד יכולותיה והתפתחותה המהירה, הפכו אותה לאטרקטיבית ומאיימת כאחת. מלאכת השפיטה היא זירה מובהקת של קבלת החלטות שנדרשת, בין השאר, לעיבוד של מידע רב בכפוף לאילוצים של כללים פורמליים, זמן ומשאבים. כך, שאלת השימוש בבינה מלאכותית כחלק מתהליך העבודה השיפוטית מתעוררת כמעט מאליה.<sup>2</sup> הדברים מקבלים משנה תוקף לנוכח העובדה ששימוש בטכנולוגיה לצורך חיפוש מידע ועיבודו במסגרת עבודה משפטית אינו תופעה חדשה לחלוטין,<sup>3</sup> הגם שהבינה המלאכותית מהווה "קפיצת מדרגה" משמעותית, כפי שיוסבר בהמשך.

המאמר הנוכחי מבקש להציג את שאלות-המפתח שהמפגש בין הטכנולוגיה של בינה מלאכותית לבין עולם השפיטה מעורר. כל זאת בכפוף לאזהרה שמדובר בתחום צומח ומתפתח, כך שהדברים משקפים את מצב הדברים במועד כתיבתם. בשלב הנוכחי הדיון מתייחס לבינה המלאכותית כאל שינוי טכנולוגי משמעותי, תוך ניסיון להתאים את החשיבה עליו לפרדיגמות הקיימות ביחס לקבלת החלטות. ימים יגידו אם השימוש בבינה מלאכותית יחייב לדון בה באמצעות פרדיגמות חדשות לחלוטין.<sup>4</sup>

- 1 הדיון כאן מתייחס ללא הבחנה לכלל היישומים המאפשרים קבלת תכנים, המלצות או החלטות על-סמך מערך נתונים בתגובה על שאלה המוזנת אליהם. יש כמובן הבדלים בין מערכות שונות, בין השאר במידת התחכום שלהן. ראו, למשל, אביגדור גל "בינה מלאכותית: העדשה הטכנולוגית" **משפט, חברה ותרבות** ח 35 (2025); עמית חיים **דין וחשבון: מהי בינה מלאכותית באסדרה? לקראת הגדרה במשפט וברגולציה בישראל** (מרכז הידע למדיניות בינה מלאכותית באוניברסיטת תל-אביב, צפוי להתפרסם).
- 2 לשימוש בטכנולוגיה של בינה מלאכותית במלאכת החקיקה ראו, Ittai Bar-Siman-Tov, *Legislatures and Legislation in the Age of Artificial Intelligence*, 13 THEORY PRAC. LEGIS. 267 (2025).
- 3 הכוונה כאן היא בעיקר למאגרי המידע המאפשרים חיפושים מורפולוגיים (לפי ביטויים ומילות-מפתח), כמו-גם לגישה לאינטרנט לצורך חיפוש שמטרתו תיקוף של ידע כללי הנחשב ידיעה שיפוטית.
- 4 הדברים מכוונים להבחנה של קוץ ביחס למהפכות מדעיות משנות פרדיגמה. ראו תומאס ס' קון **המבנה של מהפכות מדעיות** (יהודה מלצר מתרגם 2005).

העיסוק בשימוש בבינה מלאכותית בהקשרים שיפוטיים הוא חשוב לא רק בשל אופיו ה"עכשווי"<sup>5</sup>, אלא גם מאחר שהוא מעמת אותנו עם שאלות היסוד הנוגעות במהותה של מלאכת השפיטה. המשך הדברים יעסוק בהשלכותיו של השימוש בבינה מלאכותית על עבודתם של בתי-המשפט, תוך התייחסות לגבולות משפטיים ואתיים שחשוב להקפיד עליהם. במובן מסוים, השאלה כיצד הבינה המלאכותית משפיעה על מלאכת השפיטה מהדהדת שאלות קלסיות שחזרות ועולות כל אימת שטכנולוגיה חדשה נהפכת לחלק ממציאות החיים ומשתלבת בה: האם למשפט יש כלים להתמודד עימה? ואם כן – אילו? האם נדרשת חקיקה חדשה או שמא די בהתאמה של דוקטרינות קיימות?<sup>6</sup> בהקשר הנוכחי, של שפיטה, השאלה מתעוררת אף ביתר שאת, בשים לב לפוטנציאל המהפכני הטמון בבינה המלאכותית. בהקשר זה יש לתת את הדעת להבחנה בין התמודדותם של בתי-המשפט עם הטמעתה של החדשנות הטכנולוגית עצמה לבין ההשפעה הפוטנציאלית שעשויה להיות לשימוש בטכנולוגיה זו על מהות השפיטה ועל תפקידו של השופט.

## א. הבחנות יסוד

ראוי לפתוח בכך שהדיון כאן ייוחד לשימוש בבינה מלאכותית לצורך עבודתם של השופטים עצמם.<sup>7</sup> זאת, מבלי לגרוע מכך שמטבע הדברים עשויים להיות שימושים נוספים בכלים של בינה מלאכותית בשני מישורים נוספים<sup>8</sup> – בצד המנהלי של מערכת השפיטה (למשל, ניהול

- 5 ניתן לציין כי גם מהפכות טכנולוגיות קודמות חייבו מחשבה באשר להשלכותיהן על עבודת הרשויות, כמורגם על עבודתם של בתי-המשפט. כך, למשל, המעבר למערכות מקוונות עורר שאלות שונות בנוגע להפעלתן של מערכות מנהליות, כמורגם בנוגע לממשק בינן לבין האזרחים. ראו דפנה ברק-ארז "המשפט המנהלי בעידן המדינה האלקטרונית" **המשפט** יג 121 (2008); דפנה ברק-ארז **אזרח, נתין, צרכן – משפט ושלטון במדינה משתנה** 176–193 (2012). השימוש במערכות מקוונות השפיע גם על כתיבתם והפצתם של פסקי-דין, כמורגם על האופן שבו הם נקראים. ראו דפנה ברק-ארז "ההנמקה השיפוטית: דילמות ישנות וחדשות" **משפטים** נב 5 (2022); דפנה ברק-ארז **מחשבות על שפיטה** 55–67 (2022).
- 6 ראו, למשל, בג"ץ 5870/14 **חשבים ה.פ.ס. מידע עסקי בע"מ נ' הנהלת בתי המשפט**, פס' יד (נבו 12.11.2015) (להלן: **עניין חשבים**) ("המשפט רודף אחר ההתקדמות הטכנולוגית והבעיות המשפטיות שהיא מציבה, רודף ואינו משיג"). יש לציין כי זווית זו של הצגת המשפט כמערכת שצריכה להתאים את עצמה לטכנולוגיה אינה משקפת את מלוא המורכבות של מערכת היחסים בין משפט לטכנולוגיה, בין השאר מאחר שהמשפט גם משפיע על הטכנולוגיה וחוזר חלילה. ראו ניבה אלקין-קורן ומיכאל בירנהק "הקדמה: משפט וטכנולוגיות מידע" **רשת משפטית: משפט וטכנולוגיית מידע** 11, 19–22 (ניבה אלקין-קורן ומיכאל בירנהק עורכים 2011). בהתייחס לבינה המלאכותית ראו עוד ניבה אלקין-קורן ומעיין פרל "בינה מלאכותית: טכנולוגיה משבשת במשפט הישראלי" **משפט, חברה ותרבות** ח 11 (2025).
- 7 הדברים נכונים, בשינויים המחויבים, אף לגבי מי שעוסקים בהכרעה בסכסוכים בדרכים חלופיות, כגון הליכי בוררות, אולם הדיון כאן מתמקד בעבודתם של שופטים שמחויבים לפסיקה לפי הדין ואשר ההתדיינות לפנייהם אינה נתונה לבחירת הצדדים.
- 8 להבחנה בין שלושת המישורים של השימוש בבינה מלאכותית – פעולות שיפוטיות במובן הצר, ניהול שיפוט וממשק עם הציבור – ראו Isabela Ferrari, Niyati Narang & Colleen V. Chien, *JudgeGPT: When Progress Meets Precedent*, 40 BERKELEY TECH. L.J. 1185 (2026).

התיקים לצורך שיבוץ וטיפול בהם או בדיקת התאמתם של כתבי טענות לדרישות הדין)<sup>9</sup> ובהיבטים הנוגעים בהנגשתה של המערכת לציבור.<sup>10</sup> בחינתם של שימושים נוספים אלו חורגת מן הדיון הנוכחי.

## 1. כלי-עזר או תחליף להחלטה אנושית?

ההבחנה המרכזית העומדת ביסוד הדיון הנוכחי, הממוקד כאמור בעבודתם של שופטים, היא בין שימוש בבינה מלאכותית ככלי-עזר בלבד, תוך הותרת ההחלטה עצמה בידי הגורם האנושי, לבין שימוש בבינה מלאכותית כתחליף לקבלת החלטה אנושית. כך, כאשר מי שעומד לקבל החלטה בעניין משפטי מבקש ממערכת המבוססת על בינה מלאכותית "להכין לו אסמכתאות רלוונטיות" או "לסכם את עובדות המקרה",<sup>11</sup> אך לאחר-מכן עורך בדיקה עצמאית של מהימנות התוצאות, זהו שימוש המוגבל לקבלת עזרה בעניינים טכניים.<sup>12</sup> הוא הדין בהסתייעות בבינה מלאכותית לצורכי עריכה לשונית ואזכור לפי כללי הציטוט האחד, בכפוף לבדיקה, ואף לשם סיוע בכתיבה של טיוטה ראשונית לפי הנחיות מפורטות. לכאורה ניתן לטעון כי הדבר אינו שונה באופן מהותי מבקשה המופנית לגורם אנושי אחר לבצע משימות דומות, בהתאם לנוהלי עבודה מקובלים. הדברים נוהגים באופן זה לא רק בבתי-המשפט, אלא בכל המערכות שקיימים בהן מתמחים או משפטנים העובדים עם משפטן בכיר יותר. לעומת זאת, פני הדברים שונים במצב שבו מערכת הבינה המלאכותית מתבקשת לציין "מהו העונש הראוי" לנאשם שהורשע בדין או "מהו שיעור הפיצוי המתאים" לנזק שנגרם, כלומר, כאשר היא נדרשת לקבל את ההחלטה עצמה. כאשר המערכת מתבקשת לספק תוצאה,

9 בברזיל, שבה קיימת מערכת שפיטה גדולה ומסועפת, נוהגות זה כבר מערכות מתקדמות לניהול תיקים – VICTOR ו-Athos. ראו שם, בעמ' 1207–1208.

10 בהודו הנהיג בית-המשפט העליון שימוש במערכת SUVAS (Supreme Court Vidhik Anuvaad Software), שמסייעת בתרגום מסמכים מאנגלית לעשר שפות שנוהגות במדינה, וגם להפך. באנגליה הוחל ביוזמה חדשה של הפקת פרוטוקולים של דיונים לטובת נפגעי עברה. ראו Ministry of Justice, Press Release: AI Court Transcripts to Boost Access to Justice for Victims, GOV.UK (Apr. 14, 2026), <https://did.li/3doUY>, בהרית בית-המשפט העליון המדינתי "מעביר" לציבור את תקצירי פסקי-הדין שלו באמצעות יצגנים (אוטרים) שמתפקדים ככתבי בינה מלאכותית המדווחים על פסקי-הדין. ראו Arizona Supreme Court, News Release: Arizona Supreme Court Introduces AI-Generated Court News Reporters to Enhance Public Engagement (Mar. 11, 2025), <https://did.li/YuzmC>.

11 הכוונה לסיכום מתוך עובדות מוסכמות, להבדיל מקביעה של ממצאי עובדה, שהיא החלטה מהותית.

12 כאן עשויה להיות הבחנה בין מתן הנחיה למערכת של בינה מלאכותית להנפיק "תוצאה" שתשמש כהחלטה שיפוטית לבין מתן הנחיה למערכת כזו להציע תוצאה טנטטיבית שאיתה יוכלו הצדדים להתמודד במסגרת של דיון מקדמי או גישור, כלומר, במתכונת לא-מחייבת.

כלומר "שורה תחתונה", שיקול-הדעת עצמו עובר אליה.<sup>13</sup> זהו כבר מצב המתקרב למה שניתן לכנות "שופט רובוט".<sup>14</sup>

ההבחנה בין היעזרות בתהליך של קבלת החלטות לבין אצילת שיקול-הדעת עצמו היא הבחנה מקובלת וחשובה. על-דרך ההשוואה, במשפט המנהלי היא מוכרת כחלק מן הדיון בסייגים החלים על אצילת סמכויות מנהליות. כאשר בעל סמכות סטטוטורית מבקש מאדם הכפוף לו לסייע בהכנת התשתית העובדתית של ההחלטה או בעבודת הכנה דומה אחרת, אך מקבל בעצמו את ההחלטה הסופית, אין מדובר ב"אצילה", וממילא הדבר מותר אף ללא הסמכה בחקיקה (בהעדר מגבלה ספציפית אחרת, למשל כזו הנובעת מסיווג בטחוני). לעומת זאת, כאשר ההחלטה עצמה אינה מתקבלת על-ידי בעל התפקיד המוסמך, לפנינו מצב של אצילת הסמכות ממש, וזו אינה מותרת (בהקשר המנהלי) ללא הסמכה חקיקתית.<sup>15</sup> השוואת הדברים לדיון שלפנינו היא לצרכים חלקיים בלבד. השופט אינו יכול לאצול את שיקול-דעתו לגורם אנושי אחר, וממילא אף לא למערכת לא-אנושית. אולם הבחנה זו תחזור ותלווה את הדיון כבעלת ערך מנחה. כמובן, גם אם ההבחנה מקובלת, יש מקום להתלבטות בשאלה היכן עובר קו הגבול בין היעזרות לבין אצילה. כך, יש הבדל מהותי בין כתיבת טיוטה בהתאם לשיקולים ותוצאה שכבר נקבעו על-ידי השופט לבין כתיבתה ללא הנחיה מסוג זה.

למעשה, גם כאשר מדובר בהיעזרות או הסתייעות בלבד, יש מקום ל"כוכביות אזהרה" בנוגע לגלישה שעלולה להיווצר, גם בלי משים, מהסתייעות לעבר השפעה על שיקול-הדעת עצמו. ראשית, השימוש במערכת של בינה מלאכותית כרוך כמעט תמיד בהסתמכות על עבודתם של גורמים פרטיים חיצוניים, שקשה לאפיין אותה כטכנית בלבד. ברגיל מדובר במערכות שפותחו על-ידי תאגידים מסחריים גדולים.<sup>16</sup> אכן, הסתייעות בגורמים פרטיים נחשבת מותרת בניהולן של מערכות ציבוריות. אולם הקושי הכרוך בכך מתחדד לנוכח מעטה הסודיות האופף את אופן פעולתו של האלגוריתם שבו נעשה שימוש ולכן פוגם בשקיפות המהלך.<sup>17</sup> שנית, יש להביא בחשבון הטיות פסיכולוגיות אפשריות מצד המשתמש במערכת

13 בקשה לקבל את "השורה התחתונה" של החלטה היא אצילה בעייתית של שיקול-הדעת השיפוטי. לאמיתו של דבר, קושי עשוי לעלות גם במקרים נוספים, לרבות כאלה שבהם הבקשה מתייחסת להכרעה באחת הסוגיות שמתעוררות בתיק או להגדרה של כלל השיקולים הרלוונטיים לצורך ההחלטה. מבחינה טכנית, מערכות בינה מלאכותית יכולות ליצור מסמך הנחזה כהחלטה שיפוטית מלאה. אולם שימוש כזה בהן עלול לעלות כדי התנערות מן החובה למלא את התפקיד השיפוטי.

14 ניתן להתרשם כי סין תומכת בפיתוח מערכות שפיטה מסוג זה, באופן שמעודד שופטים לאמץ המלצות טיפול של בינה מלאכותית. להרחבה ראו Ferrari, Narang & Chien, לעיל ה"ש 8, בעמ' 1215.

15 ראו בג"ץ 2303/90 פיליפוביץ נ' רשם החברות, פ"ד מו(1) 410 (1992). ראו עוד דפנה ברק-ארוז משפט מינהלי כרך א 178–179 (2010).

16 ניתן להוסיף שהשימוש בבינה מלאכותית מעצים את החשש להשפעה של גורמים חיצוניים על מערכת השיפטה. אין מדובר בהשפעה נקודתית על שופט זה או אחר, אלא ב"השפעת-רוחב".

17 הספרות המשיגה את התופעה תוך שימוש במונחים "עכירות אלגוריתמית" ו"בעיית הקופסה השחורה". ראו, למשל, Virginia Dignum, Responsible Artificial Intelligence: How to Develop and Use AI in a Responsible Way 59–60 (2019). כן ראו להלן ה"ש 48. הקושי הכרוך בכך מתעצם לנוכח העובדה שבמהלך פיתוח האלגוריתם מתקבלות החלטות שהן טכניות לכאורה אך כרוכות למעשה בהפעלת שיקול-דעת (למשל, כיצד לסווג פריטי מידע). ראו עוד Jeffrey Johnson, *The Question of Information Justice*, 59(3) COMM'N ACM 27 (2016).

הבינה המלאכותית. כאשר המערכת מפיקה תוצאה שמוצגת כתשובה ה"נכונה", למשל ביחס לסטנדרט הענישה, קיים חשש מפני הטיה לעבר קבלת תשובה זו בשל כך שהיא נהנית מ"הילה" של אמת מדעית. חשש זה גובר לנוכח הנטייה הסגנונית של מערכות בינה מלאכותית לנסח את תשובותיהן במתכונת אוטוריטיבית. הטיה זו אינה קיימת במקרה של היעזרות רגילה בגורם אנושי.<sup>18</sup> בהמשך לכך יש לחשוש ממצב שבו שופט "יפחד" לסטות מן התוצאות המומלצות על-ידי מערכת הבינה המלאכותית, מתוך הערכה שיהיה עליו לשאת בנטל הצדקה כבד יותר כדי לסטות מן התשובה ה"מומלצת".<sup>19</sup> חששות אחרים מפני הטיה קשורים לנטייתן של מערכות בינה מלאכותית "לרצות" את השואל. כאן מדובר בחשש שונה, והוא שהמערכת תזהה את נטיית-ליבו של השואל ותתאים את התשובה אליה.<sup>20</sup>

## 2. מרחב המידע – סגור או פתוח ?

הבחנה חשובה נוספת נוגעת בשאלת פתיחותה של המערכת הטכנולוגית שעושה שימוש בבינה מלאכותית. קושי אחד נוגע בהזנת פרטים רגישים למערכת, שעלולה ליצור סיכונים בתחומים של בטחון מידע ופרטיות.<sup>21</sup> קושי נוסף נוגע בשאלה מה אנו יודעים על בסיס המידע העומד לרשותה של מערכת הבינה המלאכותית שבה נעזר השופט (ולמעשה כל מקבל החלטה אחר).<sup>22</sup> כאשר המערכת "סגורה", במובן זה שניתן לבצע באמצעותה למידה רק ממקורות אמינים שניתנה אליהם גישה, הסיכון הנלווה לשימוש בה מצטמצם (בכפוף לקשיים שיידונו בהמשך). לעומת זאת, כאשר המערכת "פתוחה" – וכך חשופה למקורות שמידת מהימנותם אינה ודאית ואף מפוקפקת – הסיכון גבוה. זה המצב במערכות שיכולות

18 לבעיה זו של הטיית אוטומציה או נטייה לתלמיות (קונפורמיות) ביחס לתשובה הניתנת על-ידי המערכת הטכנולוגית ראו Yotam Liel & Lior Zalmanson, *Turning Off Your Better Judgment: Algorithmic Conformity in Artificial Intelligence–Human Collaboration*, 42 J. MGMT. INFO. SYS. 1087 (2025). בעיה נוספת נעוצה בכך שעל-מנת לעשות שימוש ביקורתי ומושכל בתוצרים של בינה מלאכותית יש להבין את דרך הפקתם ואת משמעותה. ראו Sarah Lebovitz, Hila Lifshitz-Assaf & Natalia Levina, *To Engage or Not to Engage with AI for Critical Judgments: How Professionals Deal with Opacity When Using AI for Medical Diagnosis*, 33 ORG. SCI. 126 (2022).

19 אפשר אף להוסיף כי שימוש תכוף בבינה מלאכותית עלול אף להחליש את הנטייה "להתנגד" לתוצאות המופקות על-ידיה, בין השאר בשל אובדן הביטחון העצמי ביחס לקבלת החלטות עצמאית.

20 נטייתן של מערכות בינה מלאכותית "לרצות" את השואל אף מתוארת לעיתים כנטייה ל"חנפנות" (sycophancy). ראו עוד Lars Malmqvist, *Sycophancy in Large Language Models: Causes and Mitigations*, in 4 INTELLIGENT COMPUTING: PROCEEDINGS OF THE 2025 COMPUTING CONFERENCE 61 (Kohei Arai ed., 2025).

21 ראו מיכאל בירנהק "פרטיות ובינה מלאכותית" משפט, **חברה ותרבות** ח 139 (2025). לצד זאת יש להודות שהקושי בכל הנוגע בבטחון מידע ובפרטיות היה קיים גם בטרם החל השימוש במערכות בינה מלאכותית, לנוכח ההסתיעות במערכות ממחשבות שפותחו על-ידי גורמים פרטיים ואף ממשיכות להיות נשלטות על-ידיהם.

22 הדברים נכונים כמובן, בשינויים המחויבים, לגבי כל שימוש מקצועי בבינה מלאכותית, לרבות בדיסציפלינות אחרות, דוגמת רפואה.

לפנות למרחבי האינטרנט ללא הגבלה. לכן, כנקודת מוצא, יש מקום לאמץ גישה הדוגלת בשימוש במקורות ידועים ומהימנים.<sup>23</sup> יש לציין כי קביעתו של מרחב מידע סגור אינה פותרת מאליה את הקשיים הנובעים משימוש לא-מבוקר בבינה מלאכותית. ראשית, לעיתים גם מערכות סגורות מבוססות על "אימון" שנעשה בשלבים קודמים תוך חשיפה למידע חיצוני. שנית, אף מרחב סגור של ידע, דוגמת כלל פסקי-הדין שניתנו בעבר, עשוי לכלול חומרים שאינם רלוונטיים או מיושנים, כגון תקדימים שבהמשך נהפכו או סויגו. כאשר אלה מהווים חלק ממאגר הידע הכללי, תוצאת השימוש בו עלולה להיות מוטא או לא-מדויקת.<sup>24</sup> על כך ניתן להוסיף גם את הקושי של העדר עדכון מהיר מספיק של המערכת, על רקע קיומם של פסקי-דין חדשים והתפתחויות שטרם נכללו במאגר המידע של המערכת וטרם נלמדו על-ידיה.<sup>25</sup>

## ב. בינה מלאכותית בבת-המשפט – אורות וצללים

מעבר להבחנות היסוד שכתב הוצגו, חשוב לבחון את היתרונות והחסרונות העיקריים שמאפיינים מערכות בינה מלאכותית, תוך הדגשת הרלוונטיות שלהם למלאכת השפיטה.<sup>26</sup> בהקשר זה יש להבחין בין שימוש ישיר בכלי זה על-ידי השופטים עצמם לבין ההשלכות על עבודת השפיטה הנובעות משימוש בבינה מלאכותית על-ידי המתדיינים.<sup>27</sup>

### 1. שימושים שיפוטיים

היתרונות הטמונים בשימוש בבינה מלאכותית, הממוקדים ביעילות, באחידות ובחסכון במשאבים, רלוונטיים כמובן גם בהקשר השיפוטי. שימוש בבינה מלאכותית מאפשר ארגון מהיר ויעיל של מידע – הן של טענות משפטיות והן של חומר ראיות. בשלב הראשון זהו כלי

23 מערכות "פתוחות" מעוררות קושי מיוחד גם מבחינת השמירה על פרטיות, אך זוהי בעיה שונה ומובחנת, שאף מצטרפת לבעיית המהימנות.

24 הסיכון של היחשפות לחומרים משפטיים לא-עדכניים קיימת גם בחיפוש "רגיל" במאגרים משפטיים. אולם כאשר מערכת של בינה מלאכותית מתבססת עליהם, התוצאה עלולה "ליהנות" מן ההטיה הפסיכולוגית המייחסת לה סמכותיות. מעניין שלפני העידן הטכנולוגי היו שירותים של הספקת מידע ביחס למעמדם המחייב של פסקי-דין שפורסמו בסדרות של פסקי-דין (שבמסגרתם הודבקו פסקיות על-גבי פסקי-דין עם מידע עדכני לגבי מעמדם, דוגמת "בוטל על-ידי...").

25 למתן גישה לפסקי-דין ממערכת המחשוב של בתי-המשפט למערכות פרטיות, שמאפשרות בין השאר ניתוח ועיבוד של הנתונים, ראו עניין **חשבים**, לעיל ה"ש 6.

26 השימוש במערכות בינה מלאכותית מעורר גם שאלות כלליות נוספות, שאינן נוגעות באופן מיוחד בעבודתם של בתי-המשפט, כגון צריכת אנרגייה מוגברת וחיזוק כוחם של תאגידים גלובליים. הדיון בכך חורג כמובן מן המסגרת הנוכחית.

27 הדיון אינו מתייחס לקשיים – בעלי האופי הזמני – הקשורים לעלויות ההסתגלות לשימוש בכלים של בינה מלאכותית, לרבות היבטים דוריים הנוגעים בהרגלי עבודה של שופטים ותיקים. למחקר המתמקד בעמדות של שופטים מכהנים כלפי שימוש בבינה מלאכותית ראו Andreia Martinho, *Surveying Judges About Artificial Intelligence: Profession, Judicial Adjudication, and Legal Principles*, 40 A.I. & Soc'y 569 (2025).

שיכול לסייע לשופט בהכנה לדיון – למשל, באמצעות איתור של מסמכים וטענות בתיק, "זיהוי" מהיר של נושאים מוסכמים בין הצדדים, הגדרה של נקודות מחלוקת מרכזיות או אף ניסוח ראשוני של פשרות שניתן לשקול. בשלב השני השימוש בכלי יכול להקל את תהליך ההחלטה שלאחר הדיון – הן בגיבוש התוצאה והן בכתיבת ההחלטה המובילה אליה.<sup>28</sup> השימוש בבינה מלאכותית יכול לסייע למקבל ההחלטה "לבדוק" את המסקנה שהוא נוטה אליה בהשוואה למקרים אחרים שיאותרו על-ידי המערכת – בין החלטות שלו עצמו ובין של אחרים (בבחינת "איפכא מסתברא", כלומר, בדיקת התשובה שאליה הגיעו השופט או איש צוותו באמצעים "רגילים" מול התשובה המוצעת על-ידי המערכת). בהקשר זה השימוש בבינה מלאכותית עשוי לתרום, באופן פוטנציאלי, גם לחשיפת הפליה בקבלתה של החלטה נתונה (על בסיס השוואה להחלטות במקרים אחרים), כלומר, לקידום עקיבות ושוויון. יתרון אחר נעוץ בכך שהמערכת יכולה לסייע בהכנת "מודל" של ההחלטה השיפוטית או לפחות של חלק ממרכיביה (סקירה עובדתית ומשפטית, למשל), באופן שמעביר את מרכז-הכובד מן הכתיבה הראשונית לעריכה. יתרונות אלו מתחזקים כאשר מדובר במקרים "סטנדרטיים" ושגורתיים יחסית, תוך מתן אפשרות להגביר את מהירות קבלתן של ההחלטות. היבט נוסף נוגע באפשרויות למחקר משפטי בסיסי של סוגיה נתונה, תוך איסוף של אסמכתאות רלוונטיות. הדברים נכונים הן ביחס למחקר המתמקד במשפט המקומי והן בכזה שנסב על שיטות משפט זרות. אין ספק שהבינה המלאכותית הופכת את הגישה לידע משפטי על שיטות אחרות לקלה יותר, כך שהמתודה של משפט השוואתי פשוטה יותר ליישום.

במבט כללי יותר חשוב לומר כי השימוש בבינה מלאכותית, כמו בכל חידוש טכנולוגי, יכול "לפנות זמן" מהיבטים טכניים מסוימים של מלאכת השפיטה, באמצעות איתור מהיר של חומר ראיות, השוואת גרסאות וכולי. הזמן הוא המשאב היקר ביותר העומד לרשותנו. שימוש מושכל בבינה מלאכותית עשוי לאפשר לשופט להתפנות לעסוק בדבר החשוב מכל – בחשיבה על התיק שלפניו ועל השאלות האנושיות העומדות במרכזו. היתרונות שהוצגו נושאים בחובם כוח שכנוע רב, אך לצידם עומדים חסרונות משמעותיים, שמשקלם עשוי להשתנות על-פי ההקשר. בשלב זה אתמקד בחסרונות הנוגעים באיכות התשובות המופקות מהמערכות שעושות שימוש בבינה מלאכותית. בהמשך אתייחס להיבטים נוספים, המיוחדים למלאכת השפיטה.<sup>29</sup>

במישור התוצאתי החיסרון ה"מפורסם" ביותר של שימוש בבינה מלאכותית הוא האפשרות שחלק מה"ממצאים" שלהן יהיו לא-אמינים, מה שמכונה לעיתים "הזיות" (הלוצינציות).<sup>30</sup> במילים אחרות, פנייה למערכות המבוססות על בינה מלאכותית יכולה להניב לעיתים אף "עובדות" לא-נכונות (ולא רק הטיות). בהקשר של עבודת מחקר משפטית הביטוי המובהק ביותר לכך הוא הכללת "אסמכתאות" שלא היו ולא נבראו, דוגמת פסקי-דין

28 לדיון הממוקד בשלב של כתיבת ההחלטה ראו Shira Halbertal & Yotam Berger, *Judicial Writing in an Age of AI* (unpublished draft 2026). יש לזכור כי זהו רק אחד ההיבטים של השימוש במערכות בינה מלאכותית על-ידי שופטים.

29 ראו פרק 1 להלן.

30 Lei Huang et al., *A Survey on Hallucination in Large Language Models: Principles, Taxonomy, Challenges, and Open Questions*, 43 ACM TRANSACTIONS INFO. Sys. art. no. 42 (2025).



ודברי חקיקה מומצאים. חיסרון זה מצומצם יותר במערכות מתוחכמות שכוללות הפניה למקורות שעליהם התבססה התשובה המוצעת, אך הוא קיים גם בהן. תמונת-המראה של בעיית ה"הזיות", כלומר של תכנים מיותרים ושגויים שהם בגדר הכללת-יתר, היא הכללת-החסר, הידועה לעיתים גם כ"עיוורון": התוצר המופק עלול "לפספס" נתון חשוב. בעיה זו מפורסמת פחות אך עלולה להיות כואבת יותר, שכן נתון שגוי ניתן "לנכש" בתהליך של בדיקה, בעוד חסר קשה יותר לאתר.<sup>31</sup>

חיסרון משמעותי נוסף נוגע בחשש מפני הטיות סמויות וסטראוטיפים. מערך החומרים שעומדים ביסוד התהליך של אימון מערכת המבוססת על בינה מלאכותית עלול להיות נגוע בהטיות ובתפיסות מפלות. כך, גם התוצאה שהמערכת מנפיקה עלולה להיות מוטת, מבלי שהדבר יהיה ניכר, וייתכן אף שהיא תיתפס כ"אובייקטיבית". הקושי הכרוך בהפליה במקרה זה הוא חמור במיוחד בשל החזות הניטרלית של הבינה המלאכותית. כך, מאבק של שנים בהפליה עלול לרדת לטמיון, ומה שגורש מן הדלת יחזור מן החלון. יתר על כן, כאשר ההטיה מוטמעת במערכת, הבעיה אף מוחמרת, משום שבדרך זו "יודבקו" גם שופטים שמלכתחילה לא היו נגועים בה.<sup>32</sup>

## 2. שופטים ומתדיינים

בשלב זה יש מקום להתייחס לשימושים בבינה מלאכותית על-ידי מתדיינים בהיבטים אשר נושקים למלאכת השפיטה ועשויים להשפיע עליה. אף כאן ראוי לפתוח ביתרונות. אין ספק שגם עורכי-דין, בדומה לשופטים, יכולים להסתייע בבינה מלאכותית לצורך מחקר וניסוח (גם-כן ככלי תומך).<sup>33</sup> על כך יש להוסיף את היתרונות המיוחדים מבחינתם של בעלי-דין מוחלשים, לרבות בלתי-מיוצגים. מבחינת האחרונים, האפשרות להסתייע ללא עלות (או בעלות נמוכה) בבינה מלאכותית, למשל על-

31 לדיון מפורט יותר בבעיות העולות משימוש בבינה מלאכותית, מעבר ל"הזיות" הפשוטות, ובכלל זה אי-הפניה לאסמכתאות הרלוונטיות ביותר, ראו Varun Magesh et al., *Hallucination-Free? Assessing the Reliability of Leading AI Legal Research Tools*, 22 J. EMPIRICAL LEGAL STUD. 216 (2025). יצוין כי מחקר זה התמקד לא רק בכלים ה"כלליים" של בינה מלאכותית, אלא גם בכאלה שפותחו לצורך מחקר משפטי באופן ספציפי.

32 להרחבה על אימוץ הטיות אנושיות על-ידי מערכות בינה מלאכותית ראו Hugo Cossette, Lefebvre & Jocelyn Maclure, *AI's Fairness Problem: Understanding Wrongful Discrimination in the Context of Automated Decision-Making*, 3 AI & ETHICS 1255 (2023); עמיר כהנא ותהילה שוורץ אלטשולר אדם, **מכונה, מדינה: לקראת אסדרה של בינה מלאכותית** 187–188 (המכון הישראלי לדמוקרטיה 2023).

33 נושא העומד בפני עצמו הוא השלכות השימוש בבינה מלאכותית על שוק עריכת-הדין עצמו. ניתן להעריך כי השימוש בבינה מלאכותית יבוא באופן חלקי על-חשבון העסקתם של עורכי-דין צעירים לצורך מילוי משימות בעלות אופי רוטיני וטכני יחסית, וכן על-חשבון רכישת המיומנות המקצועית הכללית של עורכי-דין בדרך של ניסוי וטעייה. השלכות אחרות נוגעות באקדמיה המשפטית ובהוראת משפטים. ראו Shai Farber, *Harmonizing AI and Human Instruction in Legal Education: A Case Study from Israel on Training Future Legal Professionals*, 31 INT'L J. LEGAL PRO. 349 (2024); Kevin T. Frazier & Alan Z. Rozenshtein, *Large Language Scholarship*, 20 FIU L. REV. (forthcoming 2026). היבטים אלו של הנושא חורגים מן הדיון הנוכחי, הממוקד בעבודתם של בתי-המשפט.

דרך ניסוח של כתב טענות, נראית מכרעת. זאת, בתיקים שבהם בעלי-הדין אינם יכולים לקבל סיוע מקצועי עקב "עלויות העסקה" הגבוהות הכרוכות בכך. זוהי הסתייעות שיש לה אפוא תרומה פוטנציאלית לקידום הגישה לצדק, כמו-גם לצמצום ההשפעה של פערי כוחות מוקדמים על ההליך השיפוטי. שימוש בבינה מלאכותית צפוי לסייע גם בפתרון של מחסומי שפה ותקשורת, למשל במקרה של בעלי-דין שאינם דוברים את השפה הרשמית של מערכת המשפט.<sup>34</sup> שימוש במערכות בינה מלאכותית עשוי גם לסייע לבעלי-דין להעריך את תוצאות ההתדיינות במקרה שבו הם מעורבים, באמצעות בחינת מקרים דומים אחרים (תהליך הערכה שנעשה אף כיום, אך יוכל להתבצע באופן מהיר ומקיף יותר).<sup>35</sup> לצד זאת, שימוש בבינה מלאכותית יכול גם להכשיל בעלי-דין בהפניה לתוצרים מטעים (שוב, כמו בעניינם של שופטים). מעבר לכך, שימוש כזה עלול להיות מכשול בדרכם של בתי-המשפט, שאמורים כעת לעמוד על המשמר בחיפוש אחר טעויות מסוג זה אצל מתדיינים. הדבר כרוך בהעמסת עלויות חדשות על מערכת השפיטה, באופן שמחייב שקילת סנקציות מרתיעות במקרים מתאימים. קיים גם חשש ל"צריכת-יתר" של משאבי שפיטה במקרים שבהם קל מדי לנקוט הליכים (למשל, על-דרך הגשת תביעות-סרק שזול להכין ולהגיש).

בעיה בפני עצמה נוגעת בשימוש בבינה מלאכותית לצורך הטעיה מכוונת של בתי-המשפט במישור הראייתי (זיוף של חומר ראיות במתכונת של סרטון "דיפ-פיין"<sup>36</sup> או הכנת מסמכים על בסיס מתן הוראות המטעות במכוון את מערכת הבינה המלאכותית, למשל במתכונת של הוראה להתעלם מנתון מסוים).<sup>37</sup> אומנם, התנהגות לא-נאותה של מתדיינים היא תמיד בגדר סיכון, אולם כאן מדובר בסיכון מוגדל בשל הקלות הבלתי-נסבלת של הזיוף לצד העלויות הגבוהות הכרוכות בחשיפתו (כאשר מדובר בזיופים באיכות גבוהה). ניתן להניח כי יש מקרים רבים שבהם חשיפת הזיוף יקרה ומורכבת יותר מבחינה טכנולוגית מאשר יצירתו.<sup>38</sup>

34 דוגמה מוקצנת יותר לשימוש בבינה מלאכותית לצורך התגברות על מחסומי תקשורת היא טיעון באמצעות יצגן (אווטר). לדחיית ניסיון לעשות כך "בהפתעה" בבית-המשפט לערעורים של מדינת ניו-יורק ראו Larry Neumeister, *An AI Avatar Tried to Argue a Case Before a New York Court. The Judges Weren't Having It*, AP (Apr. 4, 2025), <https://did.li/n5VgT>, ניתן לחשוב על פיתוחים נוספים, דוגמת טשטוש פרטים מזהים של עדים או נפגעי עברה בתמונות וסרטונים המוצגים בהליך פלילי, במתכונת שמשמרת איכות תמונה גבוהה ושמירה על הבעות פנים.

35 לכך עשויות להיות השלכות גם על נכונותם של בעלי-דין ליישב את הסכסוך בדרך של פשרה. במבט רחב יותר, ניתן לתהות אם עשויה להתפתח פרקטיקה של הסכמה בין צדדים על כך שהסכסוך ביניהם יוכרע על-ידי מערכת של בינה מלאכותית, כדי לחסוך בעלויות התדיינות.

36 באופן כללי ראו Riana Pfefferkorn, "Deepfakes" in the Courtroom, 29 B.U. PUB. INT. L.J. 245 (2020); Rebecca A. Delfino, *Deepfakes on Trial: A Call to Expand the Trial Judge's Gatekeeping Role to Protect Legal Proceedings from Technological Fakery*, 74 HASTINGS L.J. 293 (2023). כן ראו Steven Lee Myers & Stuart A. Thompson, *A.I. Videos Have Flooded Social Media. No One Was Ready*, N.Y. TIMES (Dec. 8, 2025), <https://did.li/zwzmC>.

37 הטעיה מסוג זה נדונה בספרות תוך שימוש במונח prompt injection.

38 מעבר למצבים של הטעיה, במישור הדין המהותי עשויות להתעורר שאלות מתחום דיני הראיות בכל הנוגע בשימוש בבינה מלאכותית לצורך זיהוי (ביומטרי, גנטי וכולי). ראו עוד Brandon

### ג. בינה מלאכותית בבתי-המשפט בישראל – התחלות

השיקולים העקרוניים שהוצגו עד כה רלוונטיים, בשינויים המחויבים, גם לעבודתם של בתי-המשפט של ישראל. כמובן, לכל מערכת משפט עשויים להיות מאפיינים המייבנים התייחסות מיוחדת. בישראל מאפיין רלוונטי כזה הוא, למשל, השימוש בשפה העברית. לנוכח ריבוי המקורות בשפות הנפוצות בעולם בהשוואה לעברית, הסתייעות במערכות המבוססות על בינה מלאכותית בשפה זו עלולה להוליד לעיתים תוצאות טובות פחות. הלכה למעשה, השימוש בבינה מלאכותית כבר נוכח בפרקטיקה של הקהילה המשפטית בישראל. עם זאת, הדיון בו נמצא בשלבים ראשוניים יחסית, ומתמקד בהיבטים מעשיים-קונקרטיים. כך, למשל, בשנת 2024 פרסמה ועדת האתיקה של לשכת עורכי-הדין גילוי-דעת לגבי השימוש במערכות בינה מלאכותית. בגילוי-דעת זה הודגשה החובה לבדוק את התוצאות ולמנוע דליפת מידע.<sup>39</sup>

בפסיקתם של בתי-המשפט עלה הנושא עד כה בעיקר בהקשר המצומצם יחסית של נקיטת אמצעים נגד מתדיינים שכללו בכתבי הטענות שלהם טענות הכוללות אסמכתאות לא-קיימות בשל "הזיות" של הבינה המלאכותית, ללא בדיקה מתאימה של החומרים המוגשים. הכללת אסמכתאות מסוג זה נחשבת עילה למחיקתו של כתב טענות תוך חיוב בהוצאות. בהקשר של עתירות לבג"ץ נקבע בפסיקתו של בית-המשפט העליון כי הכללת הפניות כאלה עולה כדי אי-נקיון-כפיים, וכן מהווה הפרה של החובה להניח תשתית משפטית לעתירה כמשמעותה בתקנה 2 לתקנות סדר הדין בבית המשפט הגבוה לצדק, התשמ"ד-1984. במישור המעשי נפסק כי הדבר עשוי להוביל אף לסילוק העתירה על הסף, ולא כל שכן לפסיקת הוצאות. עוד הוטעם כי עקרונות דומים יחולו, בשינויים המחויבים, גם בהליכים אזרחיים, בין השאר על בסיס האיסור לעשות שימוש לרעה בהליכי משפט.<sup>40</sup> היבט קונקרטי

L. Garrett & Cynthia Rudin, *The Right to a Glass Box: Rethinking the Use of Artificial Intelligence in Criminal Justice*, 109 CORNELL L. REV. 561 (2024).

39 החלטה את/24/60 של ועדת האתיקה הארצית של לשכת עורכי הדין בישראל "גילוי דעת מקדים בעניין שימוש בבינה מלאכותית (AI) בעבודת עורכי הדין" (7.5.2024) <https://did.li/kl8lw>. במהלך הזמן צפויות להתעורר שאלות אתיות נוספות מהיבט הפרקטיקה של מקצוע עריכת-הדין. כך, למשל, ועדת האתיקה של לשכת עורכי-הדין של ניו-יורק פרסמה גילוי-דעת בכל הנוגע בשימוש בבינה מלאכותית לצורך הקלטה ורישום של תוכן שיחות עם לקוחות. ראו N.Y.C. Bar Ass'n Pro. Ethics Comm., Formal Op. 2025-6: Ethical Issues Affecting Use of AI to Record, Transcribe, and Summarize Conversations with Clients (2025), <https://did.li/50E6g>.

40 ראו בג"ץ 38379-12-24 פלונית נ' בית הדין השרעי לערעורים ירושלים (נבו 23.2.2025); בג"ץ 23602-01-25 העמותה לקידום זכויות הכלבים נ' שר החקלאות (נבו 28.2.2025). לסילוק על הסף בערכאות הדיוניות ראו, למשל, ת"צ (מחוזי ת"א) 30537-11-24 עמותת מהל"ה – מטה המאבק למען הילדים נ' קופת חולים כללית (נבו 26.5.2025); ת"א (מחוזי י-ם) 50305-07-24 כהן נ' רשות מקרקעי ישראל (נבו 12.11.2025). לחיוב בהוצאות בערכאות הדיוניות ראו, למשל, רער"ץ 46608-07-24 חמדאן נ' המוסד לביטוח לאומי (נבו 10.12.2024); ת"א (שלום י-ם) 77773-12-20 זלטיץ נ' אסייג (נבו 11.7.2025). לדחיית ערעורים בנושא של פסלות שופטים שהתבססו על אסמכתאות שגויות ראו עפ"ס 76500-11-25 חגיגי נ' כונס נכסים רשמי תל אביב (נבו 28.12.2025); עפ"ס 79056-09-25 ונדרברג נ' שבידו (נבו 12.1.2026). במקרים אלו חויבו המערערים בהוצאות, הגם שהיו בלתי-מיוצגים. לפסיקת הוצאות על הצד הנמוך בעניינו של בלתי-מיוצג ראו, למשל, בר"ם 37942-05-25 ארליך נ' האקדמיה הלאומית

נוסף שזכה בהתייחסות בפסיקתן של הערכאות הדיוניות היה דחייתן של חוות-דעת מומחה שהוכנו תוך שימוש בבינה מלאכותית מבלי שהונח בסיס לטענות שנכללו בהן.<sup>41</sup> במקרה נוסף קבע בית-המשפט המחוזי, במסגרת עתירה לגילוי ראיה, כי יש מקום לגלות מידע (חלקי) לגבי מערכת המפיקה דוחות הממליצים על עריכת חיפושים אצל נוסעים נכנסים לישראל על בסיס חיזוי של מעורבות בעברות סמים.<sup>42</sup> ניתן להעריך, בזהירות המתבקשת, כי מדובר בשלב זה ב"קצה קרחון" בלבד ביחס לשכיחות השימוש בכלים של בינה מלאכותית. גם במערכת בתי-המשפט עצמה הוחל בהכנסה מבוקרת של שימוש בכלים של בינה מלאכותית לצורך עיבוד החומרים הקיימים בתיק ("ארגון" הטענות המשפטיות, "חילוץ" מידע מהמסמכים בתיק, הצגה סדורה של הראיות, איתור סתירות ועוד). הדבר נעשה במתכונת של מערכת "סגורה", אשר מיועדת לשימוש השופט וצוותו ולכן אינה כרוכה בפגיעה בפרטיות. המערכת אמורה לשמש כלי תומך בלבד, המחייב בדיקה של הממצאים. היא מכונה "צ'ט המשפט",<sup>43</sup> ומהווה חלק ממערכת המחשוב המרכזית "נט המשפט", שבגדרה כלל התיקים נפתחים כיום באופן אלקטרוני.<sup>44</sup>

#### ד. עקרונות-ליבה של השפיטה: עצמאות שיפוטית, שקיפות, כבוד האדם והליך הוגן

אפנה כעת לבחינת העקרונות המשפטיים המרכזיים שרלוונטיים לשימוש במערכות בינה מלאכותית כחלק מעבודת השפיטה. בראש ובראשונה, מתכונת השימוש בבינה מלאכותית צריכה לתאום את עקרון-היסוד של כל עבודת בתי-המשפט – העצמאות השיפוטית – שזכה בעיגון פורמלי גם בחוק-יסוד: השפיטה.<sup>45</sup> עצמאות זו מחייבת קודם-כל לשמור על שיקול-הדעת של השופט בקבלת

**הישראלית למדעים** (נבו 18.5.2025). הניסיון המצטבר מלמד כי כשלים מסוג זה אינם פוסחים גם על מי שמייצגים את רשויות השלטון. ראו ע"מ 63194-08-25 **בן כהן נ' עיריית רמת גן** (נבו 22.3.2026); ה"ת (שלום חד') 26853-02-25 **מחאגנה נ' יל"פ מרחב מנשה** (נבו 7.5.2025).

41 ראו, למשל, ת"א (שלום חי') 41416-12-23 **לח"ס נ' כלל חברה לביטוח בע"מ** (נבו 9.12.2024); ב"ל (אזורי נה"נ) 70710-08-23 **פרי – המוסד לביטוי לאומי** (נבו 31.12.2024).

42 צ"א (מחוזי מר') 24474-01-22 **ברגר נ' מדינת ישראל** (נבו 11.9.2022). ההחלטה מבוססת על הקביעה כי המידע חיוני להגנת הנאשם, למשל לצורך העלאת טענה מקדמית של הגנה מן הצדק או הגשת בקשה לפסילת ראיה שהושגה לא כדין.

43 "צ'ט המשפט" הוא כלי שפותח עבור מערכת בתי-המשפט של ישראל, אך הוא לא נוצר "מבראשית", אלא מושתת על טכנולוגיה שפותחה בשוק הפרטי. מערכת "צ'ט המשפט" הופעלה תחילה באופן נסיוני על-ידי מספר מוגבל של שופטים. לקראת הרחבת הפעלתה לכלל השופטים מונתה ועדה פנימית (בראשות השופט רמי חיימוביץ') לצורך הגדרת קוד אתי לגבי השימוש הנאות בה. ראו הוראת נוהל של מנהל בתי המשפט 01-26 "קוד אתי לשימוש בכלי בינה מלאכותית ברשות השופטת" (26.3.2026).

44 יש לציין כי הפעלתה של מערכת "נט המשפט" עצמה לוותה בהתמודדות עם חששות שעניינם שמירה על פרטיותו של מידע שאינו אמור להיות גלוי לציבור. ראו עוד בג"ץ 6207/17 **גולדברג נ' הנהלת בתי המשפט** (נבו 30.4.2019).

45 ס' 2 לחוק-יסוד: השפיטה.

ההחלטה הסופית. השופט אינו יכול לשמש "חותמת גומי". מכך נובעות חובות שונות, ובראשן החובה לבחון את התוצרים הנובעים מהשימוש בבינה מלאכותית. לסוגיה של בחינת התוצרים של הבינה המלאכותית יש כמה פנים. היבט חשוב ראשון של הנושא מתבטא בכך שהשימוש בבינה מלאכותית הוא מוטה-תוצאה, כלומר, מתמקד בהפקת המסקנה המשפטית הנכונה. אולם המשפט בן זמננו שואף לא רק לתוצאה נכונה, אלא גם להליך הוגן. לא למותר לחזור לדוגמה הקלסית של משפט שלמה, שבה הקושי הטבוע היה השגתה של תוצאה צודקת בהליך בעייתי על פני הדברים (כזה המבוסס על איום באלימות ומניפולציה פסיכולוגית ביחס לבעלי-הדין).<sup>46</sup> כיום נדחות לא אחת תוצאות "נכונות" ברמת האמת העובדתית בשם ערכים הליכיים. כך, ראיות-אמת עשויות להיפסל בשל דרך השגתן.<sup>47</sup> שקילת הפן הנורמטיבי של ההליך היא מרכיב שההכרעה בו חייבת להישאר בידיו של שופט בשר-ודם.

היבט חשוב אחר של ההליך השיפוטי נוגע בכך שהשימוש בבינה מלאכותית נוגע בחוסר שקיפות.<sup>48</sup> הוא אינו מאפשר לדעת מה היו השיקולים שביסוד ההחלטה שהתקבלה, וממילא אינו כולל הנמקה. במילים אחרות, שימוש בבינה מלאכותית משקף את התפיסה כי השיקול המכריע הוא איכות התוצאה במובן של "השורה התחתונה". אולם ערך הפומביות של המשפט מתבטא בין השאר בהנמקה, שהיא חלק בלתי-נפרד מן ההחלטה השיפוטית.<sup>49</sup> ערך זה אינו מקבל מענה כאשר הגורם המחליט הוא אלגוריתם טמיר ונעלם. השיקול של העדר הנמקה אינו תופס באותו אופן במערכות משפט שבהן נוהגת שיטה של מושבעים, אשר חלק מהותי ממנה הוא מתן תשובה ללא הנמקה.<sup>50</sup> אולם, כפי שיובהר בהמשך, בשיטה כזו צפויים להתעורר במשנה תוקף קשיים אחרים, הנוגעים בזכות לקבלת החלטה אנושית. יש המשליכים את יהבם על שכלול המערכת שעושה שימוש בבינה מלאכותית, באופן שיחייב אותה לספק את הנימוקים התומכים בתוצאה המוצעת על-ידיה.<sup>51</sup> אולם אין בכך מענה מלא לקושי שהוצג. גם הנימוקים המוצגים הם תוצר של האלגוריתם, ולא של ביקורת ובחינה עצמית כחלק מתהליך קבלת ההחלטה.<sup>52</sup> במובן זה, גילוי השאלות או ההנחיות

46 ראו עוד דפנה ברק-ארוז לקרוא משפטים בתנ"ך: על צדק תנ"כי ומשפט ישראלי 59–60 (2019).  
47 אין לשלול את האפשרות שהשימוש בבינה מלאכותית יכול ללול גם הנחיות לגבי אופן ההתייחסות לראיות שהושגו שלא כדין. אולם ספק אם החלטה מסוג זה, שנמצאת בליבת שיקול-הדעת השיפוטי הנורמטיבי, מתאימה מדעיקרא לשימוש כזה.

48 יש להבחין כאן בין שני מובנים של שקיפות. המובן האחד, שבו הדיון מתמקד, נוגע באי-השקיפות של המערכת הטכנולוגית עצמה, המתבטאת בחוסר האפשרות לדעת מה היה הליך קבלת ההחלטה על-ידיה ומה היו טעמיה (כמפורט לעיל בה"ש 17 ובטקסט המפנה אליה). המובן האחר, שהוא פשוט יותר, נוגע בשקיפותו של השופט ביחס לשימוש שלו בבינה מלאכותית.

49 ראו את כתיבתי בהקשר זה המאוזכרת לעיל בה"ש 5. אין בדברים אלו כדי לגרוע מן האפשרות שגם כיום ההנמקה הכלולה בפסק-הדין עשויה לא לשקף את הליך המחשבה המלא של השופט או השופטת.

50 ראו עוד אמנון להבי "סוד טוב, הכל טוב? על סודיות והרמוניה במשפט הפלילי" פלילים י 9, 22–21 (2001).

51 ראו, למשל, Ashley Deeks, *The Judicial Demand for Explainable Artificial Intelligence*, 119 COLUM. L. REV. 1829 (2019).

52 ראו Lilian Edwards & Michael Veale, *Slave to the Algorithm? Why a 'Right to an Explanation' Is Probably Not the Remedy You Are Looking For*, 16 DUKE L. & TECH.

שהוצגו למערכת הבינה המלאכותית (הפרומפטים) צפוי לשקף יותר את מהלך קבלת ההחלטה מאשר נימוקים ש"הופקו" באמצעות המערכת. לכאורה, היבט אחר של הדרישה לשקיפות עשוי להתבטא בחובה לגלות את "מאחורי הקלעים" הטכנולוגי, לרבות הקוד עצמו, ששימש בסיס להחלטה. כך, למשל, יש חשיבות רבה לשאלה אם המערכת הונחתה להעדיף "פתרון המבוסס על כללים פורמליים" או להביא בחשבון גם "שיקולי צדק".<sup>53</sup> אולם במקרים רבים גילוי זה יכול לסייע רק למומחים לדבר, ואף זאת באופן מוגבל (בשים לב לאפקט "הקופסה השחורה" שבגיניו אף מפתחי המערכת אינם יכולים תמיד לדעת כיצד התקבלה בה החלטה). על כך יש להוסיף כי במקרים רבים הדבר אינו אפשרי גם מטעמים הנוגעים בהגנה על סודות מסחריים.<sup>54</sup> היבט אחר הוא הפן הלא-אישי של קבלת ההחלטה, אשר אינו מתיישב עם הערך של כבוד האדם. אומנם, החלטות משפטיות מבוססות על עקרונות משפט כלליים, אך יישומם אמור לבחון את נסיבותיו הקונקרטיות של האדם, במתכונת פרטנית, ולא באופן סטטיסטי בלבד.<sup>55</sup> קושי זה עשוי להתעורר, למשל, ככל שהמסמכים הנוגעים בהערכות עתידיות בעניינו של אדם (דוגמת תסקירים של שירות המבחן או הערכת מסוכנות) יוכנו על בסיס מאפיינים סטטיסטיים.<sup>56</sup> על כך ניתן להוסיף, כקושי נוסף, ששפיטה המבוססת על מאפייניו הכלליים של האדם עלולה להוביל גם להפליה מן הסוג של "פרופיילינג".<sup>57</sup>

REV. 18 (2017); Maayan Perel & Niva Elkin-Koren, *Black Box Tinkering: Beyond Disclosure in Algorithmic Enforcement*, 69 FLA. L. REV. 181 (2017); Hofit Wasserman-Rozen, Ran Gilad-Bachrach & Niva Elkin-Koren, *Lost in Translation: The Limits of Explainability in AI*, 42 CARDOZO ARTS & ENT. L.J. 391 (2024) חופית וסרמן-רוזן "אליה וקוץ בה: הזכות להסברתיות של מערכות בינה מלאכותית" **משפט, חברה ותרבות** ח 215 (2025).

53 ראו, למשל, Ori Katz & Eyal Zamir, Law, Justice, and Artificial Intelligence (Dec. 11, 2025) (unpublished manuscript), <https://dx.doi.org/10.2139/ssrn.5585290> (המחקר מתייחס, בין השאר, למצבים שבהם מערכת שהונחתה לפעול לפי הכללים המשפטיים מתעלמת משיקולי צדק, וגם להפך).

54 דוגמה לדרישה כזו במשפט הישראלי ניתן להביא מהליך שבו נדרשה רשות המיסים לספק את הקוד ששימש בסיס לחישוב עיצומים. השאלה שבה התמקד הדיון הייתה אם מדובר ב"מידע" לצורך חוק חופש המידע, התשנ"ח-1998. הסוגיה נשארה בשלב זה ללא הכרעה. ראו ע"מ 6782/19 **הר שמש מושב שיתופי בע"מ נ' הממונה על חוק המידע ברשות המסים** (נבו) (24.12.2020) ("במהלך הדיון המלצנו בפני בא-כוח המדינה, מבלי לנקוט עמדה, כי ייבחנו חלופות נוספות כדוגמת מתן פומבי להנחיות ששימשו בסיס לכתיבת הקוד"); ע"מ 65/22 **הר שמש מושב שיתופי בע"מ נ' הממונה על חוק חופש המידע ברשות המסים** (נבו) (8.2.2023) ("...טענות הצדדים שמורות להם לעניין ההחלטה החדשה שתתקבל, ואין באמור משום נקיטת עמדה בשאלה האם תוכנה היא בגדר 'מידע' כמשמעותו בחוק חופש המידע, התשנ"ח-1998").

55 ראו דפנה ברק-ארוז "פתח-דבר: לשים את האדם במרכז – על מקומו של האדם במשפט" **עיוני משפט** לט 5 (2016); ברק-ארוז **מחשבות על שפיטה**, לעיל ח"ש 5, בעמ' 122–154.

56 כפי שמפורט בהמשך, בית-המשפט העליון של ויסקונסין נקט גישה שונה בעניין זה. ראו ח"ש 72–73 להלן והטקסט הנלווה להן.

57 ראו לעיל ח"ש 32. להסתייגות מפרופיילינג באכיפה ראו בג"ץ 244/23 **האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' משטרת ישראל** (נבו) (14.12.2025).

## ה. מעבר למשפט המצוי

### 1. מבט השוואתי

הפן ההשוואתי של הדיון הוא חשוב, מאחר שבשיטות משפט אחרות השלכות השימוש בבינה מלאכותית על מלאכת השפיטה כבר זכו בעיון ובחינה נוספים.<sup>58</sup> מישור אחד של הדיון עניינו בשימוש לא-ראוי בבינה מלאכותית על-ידי בעלי-דין. החלטות שיפוטיות שעניינן מחיקת כתבי טענות או סנקציות אחרות על בעלי-דין שחטאו בהגשת תכנים של "הזיות" הן דבר מוכר, והרחבה לגביהן אינה נדרשת כאן.<sup>59</sup> עוד ניתן להצביע על מחיקת כתבי טענות במקרים של הטעיה מכוונת של בית-המשפט (באמצעות "ראיות" שהופקו במערכת של בינה מלאכותית).<sup>60</sup> קשיים אחרים צוינו ביחס לחוות-דעת מומחה שנתמכו באסמכתאות בדויות.<sup>61</sup> מישור נוסף נוגע במקרים שבהם שופטים ציינו בפסקי-דינם כי עשו שימוש בבינה מלאכותית לצורך כתיבת מקטעים מסוימים שלהם.<sup>62</sup> התרחבות השימוש בבינה מלאכותית הובילה לגיבוש של הנחיות ועמדות רשמיות בסוגיה, כדי להגדיר לשופטים את גבולות המותר והאסור בהקשר זה. המודעות לנושא נמצאת בעלייה מתמדת. כך, למשל, חלק גדול מדוח סיכום השנה של נשיא בית-המשפט העליון של ארצות-הברית משנת 2023 הוקדש לדיון בבינה מלאכותית, תוך התייחסות לכך ש"any use of AI requires caution and humility".<sup>63</sup> בית-המשפט החוקתי של קולומביה

58 באופן כללי ראו Anthony Niblett, *Artificial Intelligence and Judging*, in THE OXFORD HANDBOOK OF COMPARATIVE JUDICIAL BEHAVIOUR 939 (Lee Epstein et al. eds., 2024).

59 ראו, למשל, John G. Browning, *Robot Lawyers Don't Have Disciplinary Hearings—Real Lawyers Do: The Ethical Risks and Responses in Using Generative Artificial Intelligence*, 40 GA. ST. U. L. REV. 917 (2024). לפסיקה בישראל בנושא זה השוו לעיל ה"ש 40 והטקסט המפנה אליה.

60 בעיה כזו התגלתה בתיק שהתנהל במדינת קליפורניה. ראו Mendones v. Cushman & Wakefield, Inc., No. 23CV028772, 2025 WL 2613764, at \*3 (Cal. Super. Ct. Sept. 9, 2025). במקרה זה החליט בית-המשפט נגד התובעים, לאחר שהתברר שהם הגישו סרטון "דיפ-פייק" כראיה ("The Court finds that Plaintiffs violated section 128.7(b) of the Code of Civil Procedure by submitting fabricated evidence in support of their motion for summary judgment").

61 מטעם זה נמתחה ביקורת על פסק-דין של בית-משפט בהולנד (Gelderland Court) שפסק פיצויים תוך שימוש במערכת של בינה מלאכותית, באופן שלא אפשר ביקורת של ממש על ההכרעה. ראו עוד Daan Kingma, "Hey ChatGPT, Please Write My Plea": AI's Arrival in Dutch Courts, EUROPEAN LAW BLOG (Apr. 14, 2025), <https://did.li/VwzmC>.

62 זוהי השקיפות במובן השני שנזכר לעיל בה"ש 48. באנגליה שופט של בית-המשפט לערעורים נעזר בבינה מלאכותית לצורך כתיבת רקע משפטי בפסק-דין, ואמר כי היה זה "jolly useful". ראו Hibaq Farah, *Court of Appeal Judge Praises 'Jolly Useful' ChatGPT After Asking It for Legal Summary*, THE GUARDIAN (Sept. 15, 2023), <https://did.li/irQx5>. כבר תועד מקרה שבו פורסם נוסח מתוקן של פסק-דין לאחר שהתגלו בנוסחו המקורי אסמכתאות שמקורן ב"הזיות". ראו Natasha Leake, *British Judges Are Now Routinely Using AI. Not All of Them Admit It*, THE TELEGRAPH (Dec. 12, 2025), <https://did.li/WwzmC>.

63 ראו JOHN G. ROBERTS, JR., 2023 YEAR-END REPORT ON THE FEDERAL JUDICIARY 5 (2023). ראו גם New York State Unified Court System, Interim Policy on the Use of Artificial Intelligence (Oct. 10, 2025), <https://www.nycourts.gov/LegacyPDFS/a.i.-policy.pdf>.

התייחס לצורך בקביעת מדיניות אגב ביקורת שיפוטית על החלטה של ערכאה דיונית שעשתה שימוש בבינה מלאכותית לצורך הכרעה בתיק.<sup>64</sup> למועצה השיפוטית העליונה של ברזיל כבר הזדמן להחליף את ההחלטה העקרונית שהיא קיבלה בנושא לפני שנים אחדות בהחלטה עדכנית ומקיפה.<sup>65</sup> גם באנגליה פרסמה המועצה השיפוטית הנחיה כללית עדכנית בנושא, וזו החליפה הנחיה ראשונית שפורסמה חודשים מספר קודם לכן.<sup>66</sup> מעניינים המקרים שבהם השאלות שנדונו חרגו מעבר לסוגיית הדיוק בנתונים ובטענות. כאן ניתן להצביע על המשפט האירופי כאתר מרכזי של חשיבה על הנושא. ראשית, המשפט האירופי מכיר זה כבר בזכות לקבלת החלטות אישיות על-ידי גורם אנושי במסגרת הרגולציה של הגנת מידע.<sup>67</sup> עיקרון זה יושם בפסק-דין של בית-הדין האירופי לצדק בעניין **הליגה לזכויות האדם**,<sup>68</sup> שקבע כי אין לבצע תהליך של איתור חשודים במאגר מידע של נוסעים בטיסות רק באמצעות מערכת של בינה מלאכותית, בהתחשב בפוטנציאל הטעות הכרוך בכך.<sup>69</sup> בהתאמה, נקבע כי יש לבדוק ולוודא את התוצאות באמצעים שאינם ממכנים, על-פי תבחינים אובייקטיביים. מאוחר יותר, בשנת 2024, החל תהליך יישומו של חוק אירופי מקיף בנושא הספציפי של בינה מלאכותית – European AI Act.<sup>70</sup> חוק זה מטיל חובות וקובע סטנדרטים ביחס לשימוש במערכות בינה מלאכותית. בין השאר הוא מטיל חובות של

- 64 ראו Corte Constitucional [C.C.] [Constitutional Court], agosto 2, 2024, Sentencia T-323/24 (Colom.).
- 65 הכוונה היא ל-National Council of Justice. ההחלטה הראשונה בנושא פורסמה כבר בשנת 2020 (Resolution No. 332/2020), ובשנת 2025 פורסמה החלטה עדכנית (Resolution No. 615/2025). ראו עוד Ferrari, Narang & Chien, לעיל ה"ש 8, בעמ' 1202–1205.
- 66 Courts and Tribunals Judiciary, Artificial Intelligence (AI) Guidance for Judicial Office Holders (Oct. 31, 2025) (UK), <https://did.li/3TtDN>.
- 67 זכות זו עוגנה כבר בדירקטיבה משנת 1995 (Council Directive 95/46/EC, art. 15(1), 1995) (O.J. (L 281) 31) "בוזו הלשון: Member States shall grant the right to every person not to be subject to a decision which produces legal effects concerning him or significantly affects him and which is based solely on automated processing of data intended to evaluate certain personal aspects relating to him, such as his performance at work, creditworthiness, reliability, conduct, etc." (1)22 של הרגולציה העדכנית שנכנסה לתוקף בשנת 2018 – EU General Data Protection Regulation 2016 (Regulation (EU) 2016/679, 2016 O.J. (L 119) 1, art. 22(1)) (GDPR) "The data subject shall have the right not to be subject to a decision based solely on automated processing, including profiling, which produces legal effects concerning him or her or similarly significantly affects him or her".
- 68 Case C-817/19, Ligue des droits humains v. Conseil des ministres, ECLI:EU:C:2022:491 (June 21, 2022) (להלן: עניין **הליגה לזכויות האדם**). הדיון בבית-המשפט האירופי בנושא זה היה בהליך של ביקורת שיפוטית על חקיקה בלגית ופסיקה של בית-המשפט החוקתי של בלגיה.
- 69 שם. פסק-הדין בעניין **הליגה לזכויות האדם** של בית-הדין האירופי שימש חלק מן הרקע לדיון בעניין **ברגר**, לעיל ה"ש 42.
- 70 YUVAL REINFELD & AVIV GAON, THE REGULATION (EU) 2024/1689. להרחבה ראו EUROPEAN UNION AND DIGITAL LAW: NORMATIVE POWER IN A GLOBALIZED TECHNOLOGICAL LANDSCAPE (2025).



שקיפות (בסעיף 13 לחוק) ושל פיקוח אנושי (בסעיף 14) ביחס לשימושים שהוגדרו כבעלי סיכון גבוה.<sup>71</sup>

בשיטות משפט אחרות הושם דגש בהשלכות של השימוש במערכות בינה מלאכותית על הזכות להליך הוגן. היבט זה זכה בהתייחסות בפסק-הדין האמור של בית-המשפט החוקתי של קולומביה שביקר פסק-דין של ערכאה נמוכה יותר שעשה שימוש בבינה מלאכותית.<sup>72</sup> בפסק-הדין נקבע כי בנסיבות העניין לא נפגעה הזכות להליך הוגן, מאחר שהשימוש בבינה מלאכותית לא החליף את שיקול-הדעת של השופט. לצד זאת צוין בו כי במישור העקרוני יש לקבוע אמות-מידה ונהלים לשימוש בבינה מלאכותית.

שנים אחדות קודם לכן, בעניין *Loomis*,<sup>73</sup> דחה בית-המשפט העליון של מדינת ויסקונסין את הטענה כי שימוש באלגוריתם להערכת מסוכנות עתידית של הנאשם, כחלק מההליך של גזירת העונש, פוגע בזכות להליך הוגן. פסיקה זו מעוררת לכאורה קושי, בשל הגושפנקה שהיא נותנת לענישה המייחסת לאדם מסוכנות על בסיס ניתוח של נתונים סטטיסטיים כלליים. אולם, בשלב הנוכחי היא עומדת על כנה בארצות-הברית, לאחר שנדחתה בבקשה לקיים בה דיון בבית-המשפט העליון הפדרלי.<sup>74</sup>

## 2. התפתחות של שאלות חדשות

מרחב האפשרויות שהשימוש בבינה מלאכותית פותח צפוי לעורר שאלות חדשות ביחס לאופן קבלתן של החלטות שיפוטיות.

אפתח בממשק שבין החלטות שיפוטיות לבין החלטות מנהליות.<sup>75</sup> כידוע, כל עוד לא הוכח אחרת, החלטות מנהליות נהנות מ"חזקת התקינות", המשקפת את האמון המיוחד שניתן בשלטון, שהוא "נאמן הציבור". בצד זאת הכירה הפסיקה גם בנסיבות ש"סודקות" את חזקת התקינות ומעבירות את נטל ההוכחה.<sup>76</sup> הגברת השימוש בבינה מלאכותית מעוררת כאן שאלות בכמה מישורים. מצד אחד, ניתן לשאול אם שימוש במערכת של בינה מלאכותית המורה על תוצאה שונה מזו שהגיעה אליה הרשות יכול לערער את חזקת התקינות שהיא חוסה תחתיה או לפחות להגביה את רף ההסבר הנדרש ממנה. מצד אחר, ניתן לתהות אם

71 אף זה אינו פתרון-קסם. ככל שמערכות בינה מלאכותית נעשות מורכבות ומדויקות יותר כן גובר הקושי לקיים פיקוח ממשי, וקיים אף סיכון של "קלקול" החלטה טובה בשל הטיות אנושיות.

72 ראו לעיל ה"ש 64.

73 *State v. Loomis*, 881 N.W.2d 749 (Wis. 2016).

74 ראו *Loomis v. Wisconsin*, 582 U.S. 933 (2017). להרחבה ראו Katherine Freeman, *Algorithmic Injustice: How the Wisconsin Supreme Court Failed to Protect Due Process Rights in State v. Loomis*, 18 N.C. J.L. & TECH. 75 (2016); Han-Wei Liu, Ching-Fu Lin & Yu-Jie Chen, *Beyond State v. Loomis: Artificial Intelligence, Government Algorithmization and Accountability*, 27 INT'L J.L. & INFO. TECH. 122 (2019).

75 הסוגיה של השפעת השימוש במערכות בינה מלאכותית על כללי המשפט המנהלי היא רחבה הרבה יותר. לביקורת על שימוש לא-מושכל בבינה מלאכותית לצורך קבלת החלטות על-ידי רשות מנהלית ראו עניין *בן כהן*, לעיל ה"ש 40. בין השאר צוין שם כי שימוש כזה מבטא הפרה של חובת ההגינות, שרירות, ואף הפרה של החובה להפעיל שיקול-דעת. בשונה מכך, הדיון כאן ממוקד בממשק מסוים בין הפרקטיקה המנהלית לפרקטיקה השיפוטית – זה שעניינו נטל ההוכחה.

76 ראו דפנה ברק-ארז **משפט מינהלי** כרך ד: משפט מינהלי דיוני 24–47 (2017).

כאשר הרשות תבסס החלטה על מערכת של בינה מלאכותית היא תוכל ליהנות מחזקת התקינות, בשים לב לכך שלכאורה אין למערכת הבינה המלאכותית של הרשות כל יתרון מובנה על עמדת הצד האחר (שעשוי אף הוא להשתמש במערכת מאותו סוג).<sup>77</sup> הקשר נוסף שצופן פוטנציאל לבחינתן של מתודות שיפוטיות מסורתיות הוא תחום הפרשנות. הגישה הפרשנית הקלסית כוללת בדיקה של הפרשנות ה"מילולית" הרגילה של מונחים, תוך פנייה למילונים ולטקסטים אחרים (גם אם רק כאחד משלבי הפרשנות). בהמשך לכך ניתן לטעון כי כאשר בית-המשפט נדרש לשאלה פרשנית, עשויה לצמוח תועלת מבדיקת "המשמעות המקובלת" של המילה – בכלל או בהקשרים דומים – תוך היעזרות בבינה מלאכותית.<sup>78</sup>

מערכות בינה מלאכותית עשויות לסייע גם בבדיקת סטנדרטים של ענישה או של שיעורי פיצויים. בהקשר זה כבר נעשו מחקרים שהצביעו על היכולות הגבוהות של בינה מלאכותית לשקף את המדיניות העונשית<sup>79</sup> ולצמצם את השונות בענישה בין שופטים.<sup>80</sup> לצד היתרונות הגלומים בכך יש מקום לחשש מפני השפעות זרות ואי-שקיפות. המענה צריך להיות מצוי בהבחנה שהוצגה בפתח הדברים בין היעזרות לבין אצילת שיקול-הדעת עצמו. היבט אחר שעלה ממחקרים שעסקו בכך הוא שמערכות המבוססות על בינה מלאכותית אומנם גילו דיוק אך נעדרו היבטים של חמלה אנושית – עניין שזוהה על-ידי חוקרים כחיסרון.<sup>81</sup> כמו-כן, שימור מרכיב מרכזי של שיקול-דעת ביחס להחלטה הוא חשוב מהיבט האחריות המוסרית האישית של השופט ביחס להפעלת סמכותו.<sup>82</sup>

77 לדיון במשבר הלגיטימיות של החלטות מנהליות המבוססות על שימוש בבינה מלאכותית ראו Ryan Calo & Danielle Keats Citron, *The Automated Administrative State: A Crisis of Legitimacy*, 70 EMORY L.J. 797 (2021).

78 גישה זו הוצגה על-ידי השופט ניוסום (Newsom) – תחילה בתחום דיני החוזים (ראו Snell v. United Specialty Ins. Co., 102 F.4th 1208 (11th Cir. 2024) ובהמשך בתחום המשפט הפלילי (United States v. Deleon, 116 F.4th 1260 (11th Cir. 2024)). ראו עוד Yonathan Arbel & David A. Hoffman, *Generative Interpretation*, 99 N.Y.U. L. REV. 451 (2024); Uri Y. Hacohen & Niva Elkin-Koren, *Majoritarian Signals: Harnessing GenAI to Inform Judicial Standards*, 39 HARV. J.L. & TECH. (forthcoming 2026).

79 ראו עודד מאור ויוחאי רוזנר "בינת שיקול הדעת, מלאכותיות ואנושית: מודל שיפוטי משולב בענישה פלילית" **המשפט** לא 51 (2025) (דיון המתמקד בקביעתם של מתחמי הענישה ביישומו של חוק העונשין (תיקון מס' 113), התשע"ב–2012, ס"ח 102). לכאורה, גם חיפוש "רגילים" במאגרי מידע מסייעים בבדיקת תקדימים המשקפים את סטנדרט הענישה, אך הטכנולוגיה של בינה מלאכותית צפויה לתרום לחיסכון משמעותי בזמן בתהליך של עיבוד הנתונים וגזירת המסקנות מהם. יש לשים לב שהיעזרות במערכת של בינה מלאכותית לצורך קביעת מתחם הענישה (על בסיס בדיקה "עובדתית" של פסקי-דין שניתנו בנסיבות דומות) מותירה עדיין שיקול-דעת שיפוטי ביחס לקביעת העונש בתוך המתחם, בהתאם לס' 40א לחוק העונשין, התשל"ז–1977.

80 ראו, למשל, Oren Gazal Ayal, Zohar Elyoseph & Adir Solomon, *Evaluating Large Language Models as Judicial Decision-Makers*, JUST. Q. (published online Jan. 21, 2026) (מחקר אמפירי שהתבסס על ניתוח שתי "משימות" ענישה שניתנו לשופטים בדימוס).

81 ראו Eric A. Posner & Shivam Saran, *Judge AI: Assessing Large Language Models in Judicial Decision-Making* (Univ. of Chi. L. Sch., Coase-Sandor Inst. for L. & Econ. Research Paper No. 25-03, 2025).

82 ראו Netanel Dagan, Shmuel Baron & Naomi Kaplan-Damary, *Sentencing as a Human Process? Human Judges' Experiences of Machine-Based Sentencing*, BRIT. J.

בכל מקרה, יש לזכור כי הכלי של בינה מלאכותית משקף ממצאים סטטיסטיים, ולא נורמטיביים. לכן, ככל שמתעוררת שאלה בנוגע לסבירות התנהגותו של בעל-דין – אם הוא נהג כ"אדם הסביר" – הפנייה לבינה המלאכותית אינה יכולה להיות מכריעה. כלי זה יכול להציג עובדות ביחס לעמדותיהם של אנשים רבים בנוגע לשאלה מה היה סביר לעשות, אך לא להשיב על השאלה מהו סטנדרט הסבירות, שקביעתו היא עניין נורמטיבי.<sup>83</sup>

## ו. ערכאות דיוניות וערכאות עליונות

בשלב זה חשוב להרחיב את נקודת-המבט ולתת את הדעת לכך שהיתרונות והחסרונות היחסיים של שימוש בבינה מלאכותית עשויים להשתנות בהתאם להקשר. לא דומים מקרים שגרתיים מבוססי-עובדות בערכאות הדיוניות למקרים שבהם נדרש שיקול-דעת שיפוטי נרחב וקביעת מדיניות משפטית בבית-משפט גבוה. ההקשר חשוב תמיד. אין מדובר במצב שבו *one size fits all*.<sup>84</sup>

### 1. הטיית הסטטוס-קוו

סוגיה עקרונית שטרם זכתה בהתייחסות מספקת היא השפעת השימוש בבינה מלאכותית בנסיבות שבהן נדרשת חדשנות שיפוטית. בעיקרו של דבר, כוחה של הבינה המלאכותית הוא בעיבוד חומרים במתכונת הצופה פני עבר. מעבר לכך שהנצחת העבר עלולה להביא לידי שרשור של הפליות סטראוטיפיות, טבוע בכך קושי עמוק יותר: חוסר האפשרות לזהות את הצורך לסטות מתקדימי העבר על רקע שינוי הזמנים והנסיבות. לא תמיד "מה שהיה הוא שיהיה".

ניתן להדגים את הדברים באמצעות פנייה לתקדימים קשני פרדיגמה, כגון זה שניתן בעניין *Brown*<sup>85</sup> – פסק-הדין ההיסטורי של בית-המשפט העליון האמריקאי שפסל את משטר ההפרדה הגזעית במתכונת של "נפרד אך שווה". יש מקום לחשוש שאילו נדרשה מערכת של בינה מלאכותית לפסוק בעניין זה על-סמך תקדימי העבר, היא הייתה מגיעה לתוצאה שונה. אם כן, החשש הוא מהטיה אל העבר, כמו-גם לטשטוש החלופות האחרות שניתן להחמיץ – את ה-*road not taken*. קושי זה רלוונטי פחות לפסיקתן של הערכאות הדיוניות, אך יש לו משמעות רבה ככל שמדובר בעבודתן של ערכאות שנועדו לעצב את דרכה של מערכת

CRIMINOLOGY (published online Feb. 21, 2026) (מחקר אמפירי זה בחן עמדות של שופטים כלפי היעזרות בבינה מלאכותית לצורך קביעת העונש המתאים, והצביע על הבחנה בין מי שהדגישו את התועלת המעשית הגלומה בכך לבין מי שחששו מפני דילול הפן המוסרי והרגשי הכרוך בגזירת הדין).

83 ניתן להפנות בהקשר זה לפסק-הדין הקלסי בע"פ 196/64 **היועץ המשפטי לממשלה נ' בש, פ"ד** יח(4) 568 (1964). בנסיבות העניין הוטלה אחריות על מי שהותיר מקרר ברשות הרבים, שבו נלכדו ילדים קטנים ונחנקו. בית-המשפט לא שעה לעדויותיהם של מי שהוגדרו "אנשים ונשים סבירים ושומרי חוק", שטענו כי לא היו מעלים על דעתם את האסון. שם, בעמ' 572.

84 להבחנה זו ראו גם Tania Sourdin, *Judge v Robot? Artificial Intelligence and Judicial Decision-Making*, 41 UNSW L.J. 1114, 1132 (2018).

85 *Brown v. Board of Ed. of Topeka*, 347 U.S. 483 (1954).

המשפט. לצד הכבוד הרב לתקדימי העבר, ערכאות אלו נדרשות לזהות אותם מקרים שבהם נכון ואף חיוני לסטות מפסיקה קודמת. ייתכן שניתן למתן חשש זה על בסיס ההערכה שמערכות משוכללות של בינה מלאכותית יחרגו משכפול העבר, ודווקא ידעו להציע נקודות-מבט חדשות ומפתיעות. אולם לפחות לעת עתה החשש נותר בעינו.

## 2. הכרעות נורמטיביות והחלטות יישומיות

הבחנה אפשרית נוספת נוגעת בסוגים של החלטות שיפוטיות (אשר לעיתים, גם אם לא תמיד, יש מתאם בינם לבין סוגים של בתי-משפט). ככל שההחלטה כוללת מרכיבים נורמטיביים, דוגמת האיזון הראוי בין המרכיבים של "יהודית" ו"דמוקרטית" במשפט החוקתי של ישראל, ההסתייגות בחשיבת מכונה נראית מתאימה פחות. ככל שההחלטה כוללת מרכיבים יישומיים ועובדתיים (למשל, השוואה בין שיעורי פיצויים שנפסקו במקרים דומים) כן גובר היתרון היחסי שלה.

נשווה בדעתנו בקשה לקיים דיון נוסף בפסק-דין. מחד גיסא, בחינת השאלה אם יש הצדקה לקיים דיון נוסף בהלכה שנפסקה, על רקע סתירה לתקדימי עבר או בשל החידוש הכרוך בה, יכולה לצאת נשכרת מבחינה מתודית באמצעות בינה מלאכותית. מאידך גיסא, ההצדקה לעשות כן כרוכה בהיבטים "שיקול-דעתיים" ונורמטיביים מובהקים, שאין מקום להוציאם מתחום האחריות השיפוטית-האנושית.

## 3. חילוקי-דעות ופלורליזם

שאלה עקרונית נוספת נוגעת בהשלכות השימוש בבינה מלאכותית על האופן שבו נתפסים חילוקי-דעות בקבלת החלטות משפטיות. הגישה הנוהגת בשיטות משפט רבות היא שהחלטות מורכבות או חשובות יותר נדונות לפני מותב הכולל יותר משופט אחד, ואולי אף מספר גדול של שופטים. הנחת-היסוד היא שקבלת החלטה על-ידי מותב כזה מטייבת את ההחלטה המתקבלת, בשל הערך הנודע לדיון ושכנוע הדדיים והיתרון הגלום בכך מההיבט של צמצום טעויות.<sup>86</sup> שימוש בבינה מלאכותית ככלי-עזר לקבלת החלטות אינו גורע מכך. עם זאת, מדובר בזווית נוספת להצגת הקושי הטבוע בהחלפתו של שיקול-הדעת השיפוטי בבינה מלאכותית. כאשר ההחלטה מתקבלת באופן מלא באמצעות בינה מלאכותית, לכאורה היתרון של ריבוי פרספקטיבות פוחת.<sup>87</sup> הערה זו יפה, בשינויים המחויבים, גם להחלטה של חבר מושבעים. המענה לקושי זה תלוי כנראה במידת האקטיביות של השופט מקבל ההחלטה בשימוש בבינה המלאכותית. ככל שהשופט מעורב יותר בהצגת השאלות (הפרומפטים) כן גובר הסיכוי לשוני בתוצאות שיופקו באמצעות המערכת.

86 לעניין זה ראו גם Evan H. Caminker, *Why Must Inferior Courts Obey Superior Court Precedents?*, 46 STAN. L. REV. 817, 846-47 (1994).

87 גיוון נוסף של נקודות-המבט יכול לנבוע משימוש בכמה מערכות בינה מלאכותית במקביל. אולם קשה להעריך, לפחות בשלב הנוכחי, שגישה למערכות רבות ושונות תשקף את היתרונות השיפוטית.

באופן נרחב יותר השימוש בבינה מלאכותית מעמת אותנו עם מעמדה של המחלוקת בשיטת המשפט שלנו. המסורת המשפטית שלנו היא מסורת המקדשת את המחלוקת, כזו שמניחה כי האמת מתבררת מתוך חילוקי-הדעות. יתר על כן, במקרה שבו התיק נדון על-ידי הרכב, פסק-הדין נותן ביטוי הן לדעת הרוב והן לדעת המיעוט, וכן משקף את מגוון ההנמקות של החברים במותב, גם כאשר הגיעו לאותה תוצאה.<sup>88</sup> שימוש במערכות בינה מלאכותית במתכונת מלאה הוא כאמור שימוש "מוטה תוצאה", וההנמקה מאבדת בתוך כך ממשקלה.<sup>89</sup> לכאורה, הדבר אינו מתיישב עם המסורת של חילוקי-דעות ושל הנמקות שונות.<sup>90</sup> הסוגיה של חילוקי-דעות בין שופטי המותב רלוונטית פחות לעשייה היומיומית של הערכאות הדיוניות. אכן, גם מחוץ לבית-המשפט העליון יש ישיבה בהרכבים בסוגי תיקים מסוימים (למשל, תיקי פשע חמור או ערעורים בבית-המשפט המחוזי). אולם אין ספק שהדבר משקף בעיקר את עבודתו של בית-המשפט העליון. מכל מקום, נראה שבבתי-משפט המתאפיינים בעבודה של הרכבים ובשיח בין שופטי ההרכב השימוש בבינה מלאכותית עלול להיות כרוך בחסרונות נוספים.

פרספקטיבה נוספת הנוגעת בהבחנה בין הערכאות הדיוניות לערכאות הערעור, ובכלל זה בית-המשפט העליון, עשויה להתבטא בטענה שהרחבת השימוש בבינה מלאכותית שוחקת באופן חלקי את תפקידו של הערעור. לכאורה, אם העבודה השיפוטית תיעשה תוך התבססות על בינה מלאכותית – מהו יתרונה של הערכאה הגבוהה על קודמתה? התשובה נעוצה בחשיבות הנודעת לכך שהבינה המלאכותית לא תחליף את שיקול-הדעת השיפוטי עצמו.<sup>91</sup> ניתן להוסיף כי זכות הערעור – המיועדת להגן על המתדיינים מפני כלל הטעויות שעלולות ליפול בפסיקתה של הערכאה הדיונית – תתפקד כאמצעי בקרה נוסף על השימוש בבינה מלאכותית במסגרת ההליך שהתקיים.

## סיכום

בשלב זה ראוי להציע אמות-מידה ראשוניות להיעזרות שיפוטית בבינה מלאכותית באופן שיביא לידי ביטוי את היתרונות של טכנולוגיה זו ויצמצם את החשיפה לחסרונותיה. זאת, בהתחשב בכך שהטכנולוגיה של בינה מלאכותית היא "כאן כדי להישאר". יש לחתור לשימוש בבינה המלאכותית ככלי-עזר שיכול להחליף אמצעים יעילים פחות המסייעים

88 ראו דפנה ברק-ארז "חילוקי דעות שיפוטיים: דעות רוב, דעות מיעוט ומה שביניהן" **מחקרי משפט** לג 471 (2022); ברק-ארז **מחשבות על שיפוט**, לעיל ה"ש 5, בעמ' 68–78.

89 זאת, מבלי לגרוע מכך ששימוש מושכל בבינה מלאכותית יכול לסייע גם במחקר שיתמקד בעמדה המשוערת של שופט מסוים – ובפרט של שופט שכבר פרש מכהונתו – ביחס לסוגיה חדשה, בהתבסס על פסיקותיו במקרי עבר.

90 מעניין שבסרט העתידי *Minority Report* (20th Century Fox 2002), שבו הוצגה מערכת של הערכת סיכונים עתידית, הסוד השמור שלא נחשף לפני משתמשי המערכת היה שזו הפיקה גם דוחות מיעוט. התרגום של שם הסרט לעברית – **דוח מיוחד** – החמיץ משמעות זו.

91 זאת, נוסף על מה שכבר צוין לעיל: לא רק המערכת חשובה, אלא גם השאלות המוצגות לה ואופן השימוש בה.

לשופטים במלאכתם, אך לא להוות תחליף לתהליך אנושי של קבלת החלטות.<sup>92</sup> ככל שכך ייעשה, ממילא יפחתו החששות הממוקדים בהגינות ההליך ובשמירה על כבוד האדם. נתונים מטעים כתוצאה משימוש בבינה מלאכותית הם הנושא הראשון ש"צף", אך זו כנראה הבעיה הקלה. ראשית, גם לגורמים אנושיים עשויות להיות טעויות (אם כי בעלות מאפיינים שונים). שנית, דיוק של אסמכתאות ניתן לבדוק – אלה טעויות "גלויות לעין". קשה יותר לחשוף את הדברים שהוחסרו.

שאלה בפני עצמה היא אם בסופו של חשבון יוביל השימוש בבינה מלאכותית לחיסכון כלכלי אם לאו. לכאורה יש פוטנציאל גבוה לחיסכון במשאבים הודות לשימוש בבינה מלאכותית, המאפשר עיבוד קל ומהיר יותר של נתונים. אולם הוא יכול גם להוביל לריבוי התדיינות וכן למורכבות באיתור הטעויות ראייתיות מכוונות.<sup>93</sup>

קשה לתת "פסק-דין" כוללני ביחס לשימוש שיפוטי במערכות בינה מלאכותית. בעיקר חשוב לזכור כי גם הן – כמו כל כלי – יכולות לסייע או להזיק בהתאם להקשר. ההתאמה לסוג הערכאה השיפוטית ולטיב ההכרעות שזו מקבלת היא קריטית. בהקשר אחרון זה חשוב לחזור ולהזכיר את הסיכון המיוחד הכרוך בהטיית הסטטוס-קוו בכל הנוגע בפסיקתן של ערכאות שאמורות לעצב את דרכו של המשפט גם ביחס לעתיד.

92 החשש מפני מעבר למערכת אוטומטית של שופט רובוט נמצא כל העת ברקע, ומשתקף גם בתרבות הפופולרית. כך, למשל, הסרט **הנאשם** – MERCY (Atlas Entertainment & Bazelevs – 2026) – מתאר מערכת שפיטה עתידית שבה צבר ראיות מפלילות מצדיק העמדה לדין לפני שופט רובוט בהליך שבו על הנאשם להוכיח את חפותו.

93 לצד זאת אין לשכוח כי קשיים ראייתיים אינם ייחודיים לעולם הראייתי של הבינה המלאכותית. שימוש בראיות אנושיות רגילות כרוך אף הוא, לא אחת, בבעיות. ראוי, למשל, גל רוזנצוויג "זיהוי כעיבוד של מידע: התאמת החסמים השיפוטיים לגורמי הסיכון לטעויות של עדי ראייה" **דין ודברים** יח 343 (2025).